

MIINA PUOLITAIVAL
MERKITSEMÄTÖN POLKU

Opinnäytetyö (AMK) | Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia
Kuvataiteen koulutus | Valokuva | 2015

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia

Kuvataiteen koulutus | Valokuva

2015 | 40 s.

Ismo Luukkonen, Ilona Tanskanen

Miina Puolitaival

MERKITSEMÄTÖN POLKU

Käsittelen opinnäytetyössäni inspiraatiota ja pohdin, mikä taiteen tekemisessä on niin puoleensavetävää, että haluan aina uudelleen ryhtyä usein raskailta ja kuluttaviltakin tuntuviin luoviin prosesseihin. Etsin vastausta kysymyksiin, miksi olen taiteilija, ja miksi pääasiallinen välineeni on juuri valokuva. Teksti lähestyy asiaa pääosin omakohtaisten kokemusteni kautta.

Pohdin käsitystä taiteilijasta jonkin korkeamman voiman välineenä; tutkin kokemustani siitä, että valokuvan ottamisen sijaan kuva pikemminkin annetaan minulle, ja tarkastelen inspiraatiota mystisenä, hengellisenä kokemuksena sekä toisaalta alitajuisena prosessina. Lisäksi pohdin, mitä inspiraation hetkien välissä tapahtuu, sekä kuvailen inspiraation esiintymiseen suotuisasti vaikuttavia olosuhteita.

Toisessa osassa pohdin valokuvalle ominaisia piirteitä ja niiden kautta valokuvan merkitystä ilmaisuvälineenäni. Kirjoitan meditaatiosta ja esitän ajatuksen valokuvaamisesta eräänä meditaation muotona. Tarkastelen valokuvan yhteyttä muistamiseen ja unohtamiseen, sekä pohdin valokuvan ja todellisuuden välistä suhdetta.

Kokemus inspiraatiosta määrittyy eräänlaiseksi egosta luopumiseksi, itsen ja maailman välisen rajan hämärtymiseksi. Painotan sen ylittämisen myötä saavutettavaa ykseyden kokemusta yhtenä motivaationani tehdä taidetta. Päädyn toteamaan olevani riippuvainen inspiraation kokemuksesta ja huomaan sen tekevän elämästäni merkityksellistä. Valokuva välineenä näyttäytyy minulle jonkinlaisena luopumisen metodina ja sen myötä tapana elää tässä hetkessä.

Asiasanat: inspiraatio, hengellisyys, valokuva, meditaatio

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

Arts Academy at Turku University of Applied Sciences

Fine Arts | Photography

2015 | 40 p.

Ismo Luukkonen, Ilona Tanskanen

Miina Puolitaival

AN UNMARKED PATH

In this thesis I discuss inspiration. By writing this text I'm trying to find out why I want or need to be an artist. The subject is handled from a personal point of view discussing mostly my own experiences of inspiration. The text ponders on the thought of artist as an instrument for a greater force by discussing my experience of photographs being rather given to me than taken by me. It studies inspiration as a mystical, spiritual experience, and on the other hand as a subconscious process.

I also study the qualities of photograph and why I have chosen photography as my medium. The text ponders on meditation and photography as a way to practise it. I study the themes of remembering and forgetting and discuss photograph's connection to reality.

The experience of inspiration is defined as an ego-loss as if the line between "me" and "world" somehow disappears or blurs. The feeling of oneness caused by this loss is emphasized as a motivation to make art. I end up admitting that I'm addicted to inspiration and that it is something that makes my life more meaningful. As a final result, photography is seen as a method for giving up and letting go, and so living in the very moment.

Keywords: inspiration, spirituality, photography, meditation

ALUKSI	6
OSA 1. INSPIRAATIO	7
Sininen metsä	9
Näyt	10
Leimahdus	12
Ykseys, flow	15
<i>En minä</i>	18
Korkeampi, tiedostamaton	19
Kuva, joka annetaan minulle	21
Välissä	24
Olosuhteet	25
OSA 2. VALOKUVA	27
Meditaatio	28
Miksi juuri valokuva?	29
Löytäminen	31
Toinen löytäminen	32
OSA 3. OIVALLUKSIA	34
Luopuminen	35
Pysähtyminen	38
LÄHTEET	39
KUVALUETTELO	40

“Mitä taidetta tai sanokaamme elämää se olisi, josta kaikki salaperäisyys olisi haihtunut?”¹
(Edwin Lydén)

1 Lydén 1931.

ALUKSI

Luomiseeni ja luovuuteeni liittyy salaperäinen, joskus jopa mystinen kokemus jostakin selittämättömästä ja nimeämättömästä; tunne itseni katoamisesta tai muuttumisesta joksikin toiseksi, kanavaksi tai välineeksi, jonka kautta jokin sanoinkuvaamaton virtaa kuviksi.

Tutkin opinnäytetyössäni tätä kokemusta ja haen vastauksia kysymykseen: mikä taiteen tekemisessä on niin puoleensavetävää, lumoavaa ja pakkomielteiden tavoin koukuttavaa, että se saa minut ryhtymään kuluttavaan ja raskaaseen luovaan prosessiin yhä uudelleen. Pohdin inspiraation olemusta ja inspiraatiota mystisenä kokemuksena.

Sanoinkuvaamattomien kokemusten sanallistaminen tuntuu lähes mahdottomalta ja lisäksi pelkään kirjoittavani rikki jotain sellaista, jonka on parasta pysyä salaisuutena. Siksi pyörin, kiertelen ja kaartelen aiheeni ympärillä, tutkin kirjoituksia ja kokemuksia inspiraatiosta, teorioita siitä, mitä se voisi olla, ja ennen kaikkea: yritän olla väittämättä mitään, jotta en löytäisi itseäni umpikujasta.

Kirjoitan myös valokuvasta, selvittämättömästä mysteeristä, joka jaksaa kiehtoa mieltäni vuodesta toiseen. Mietin, miksi siitä on tullut niin tärkeä; mitä arvoja se minulle palvelee, ja miksi olen valinnut sen, tai paremminkin, miksi se on valinnut minut.

Yritän tekstini avulla selvittää itselleni jotain, mistä en ehkä voi päästä täydelliseen selvyyteen. On mahdollista, etten päädy mihinkään lopputulokseen. Koputtelen erilaisia ovia mutten odota, että mikään niistä aukeaisi; liikun syvillä vesillä ja katselen pohjaan, mutten välttämättä näe siellä mitään.

Tärkeintä on pohdinta, virta ja liike. Olen aina pitänyt kysymyksistä enemmän kuin vastauksista. Se olkoon tämänkin prosessin kantava ajatus.

OSA 1
INSPIRAATIO

Kuva 1. Miina Puolitaival: Nimeämätön.

Sininen metsä

Kun olin lapsi, äidilläni oli tapana viedä minua retkille. Joka kerran, kun kiipesimme korkealle paikalle, äitini osoitti minulle horisontista kauimmaisen metsän, joka näyttää aina siniseltä. Katso vaikka itse: loputtomiin vihreitä puita, mutta taaimmaisena aina siniset.

Kuvittelin, millaisia olentoja sinisessä metsässä olisi. Näin itseni kävelemässä sen sinisten puiden katveessa, sinisenä itsekin. Selittämätön kaipuu: halusin kävellä niin pitkään, että lopulta tulisin sinisen metsän reunaan, voisin astua sisään ja näkisin kaiken, mitä olen kuvitellut.

Ennen pitkää sain huomata, että vaikka kävelin kuinka monta kilometriä, tullessani seuraavalle korkealle mäelle sininen metsä oli yhtä kaukana, taaimmaisena horisontissa.

Olen vaeltanut ja vaeltanut, mutta metsä ei lähene. Silti sama sanoinkuvaamaton kaipuu, sama selittämätön palo ajaa minut liikkeelle uudelleen ja uudelleen.

En lakkaa uskomasta, että vielä jonakin päivänä ne ovat edessäni: siniset puut, siniset neulaset, sininen polku.

Näyt

“Niin kauan kuin Emilia saattoi muistaa, hänestä oli aina tuntunut, että hän oli hyvin lähellä ihmeellisen kaunista maailmaa. Hänen ja sen välillä oli vain ohut verho; hän ei koskaan kyennyt vetämään verhoa syrjään, mutta joskus tuuli leyhätti sitä, hetken vain, ja silloin hänestä tuntui kuin hän olisi nähnyt vilauksen sen takana olevasta maailmasta ja kuullut ylimaallista musiikkia.”¹

(L. M. Montgomery)

Se, mitä tunnen nähdessäni, on suurta, selittämätöntä, raskasta ja onnellista. Salainen herkkyys, joka tuntuu yksityiseltä, omalta ja joltakin, mitä (kaikilla) muilla ei ole, mistä muut eivät saa otetta, mistä on vaikea kertoa kenellekään.

Syksyiset pellot joista vilja on paikoin laonnut: kaipuuta, vapauden aavistus ja suunnaton, suloinen melankolia. Heinäkuisen kuumen päivän tyhjänä pölyävä hiekkatie, sen varressa ruusupensaita ja pieni punainen talo, jonka maali hilseilee: ikävystymistä, määrittämätöntä ahdistusta, odotusta ja ääneenlausumaton lupaus jostakin vielä tunnistamattomasta hauskuudesta. Perjantaina kotipihaan pyöräillessäni harmaa repaleinen taivas, turkoosinvihreänä, levottomana lainehtiva meri, harmaanruskea hiekka sen rannalla ja haikara liitämässä ohi: selittämätöntä voimaa ja vapautta, aavistus surua, hiven hulluutta. Auringonlaskun kultainen, punainen, persikanvärinen ja violetinoranssi taivas, kultareunaiset pilvet, niiden välistä maalauksellisesti siroutuvat valonsäteet: haltioitumista, hartautta ja lähes mykistävää iloa.

Olen aina halunnut tuoda näkyäni ulos: en erityisesti kenenkään nähtäville, vain saadakseni kevennettyä niiden taakkaa sisälläni. Tätini osti minulle ensimmäiset vesiväriini, ennen kuin osasin edes kirjoittaa, ja opetti miten niitä käytetään. Maalasimme yhdessä. Kun värit loppuivat, sain uudet.

¹ Montgomery 1923, 10.

Mitä en osannut ilmaista väreillä, yritin kirjoittaa. Kirjoitin kaikenlaista; yläasteikäisenä päädyin runoihin. Halusin sanoillanikin maalata kuvia, kertoa näyistäni, siitä mitä ne herättivät. Koin valtavia tunteita, huippuja ja pohjia. Kaikki tuntuivat tärkeiltä, oikeilta, kuin raaka-aineilta tai polttoaineelta jollekin, mitä halusin tehdä.

*Ole vain
sellainen kuin olet,
violetti juhlava tyttö.*

Älä usko mitä sinusta sanotaan.

Luota puihin: ne eivät sano mitään.

*Luota sumuun: se hiipii merta pitkin,
nousee kalliolle, imee itseensä
auringon ja sinut. Teistä tulee yhtä,
violettia ja aurinkoa ja sumua ja juhlaa.*

(Miina Puolitaival)

Sanat eivät kuitenkaan ole kuvia (niillä voi kiertää näkyjen ympäri, piirtää ääriviivat, muttei kuitenkaan pääse aivan kiinni itse asiaan, on aina mielikuvien varassa). Maalaus tuntui vaativan hurjasti työtä, opettelua, tekniikkaa ja harjoittelua, eikä kärsivällisyyteni riittänyt siihen; halusin ilmaista sen, mitä näin, ja halusin tehdä sen heti.

Niinpä melko luonnollisena jatkumona, edellisten ilmaisuvälineideni alkaessa vähitellen tuntua turhauttavilta ja riittämättömiltä, löysin valokuvan. Yhtäkkiä tiesin tarvitsevani kameran. Sillä pääsin lähimmäs. Uusi ihmeellinen maailma avautui: saada kuvatuksi se, minkä on aina halunnut, näyttää näyt juuri sellaisina, kuin ne näkee – kuvata, ei vain kuvailla.

Leimahdus

“Minusta Jumala on juuri niin kuin minun leimahdukseni mutta se kestää vain yhden sekunnin ja Jumala kestää aina.”¹

(L. M. Montgomery)

Muistan sen lapsesta saakka. Kuin liekki, joka leimahtaa sisälläni. Tai lamppu, joka syttyy. Useimmiten silloin, kun sitä vähiten odottaa. Kun on kävellyt ahdistuneena kameran kanssa kaksi viikkoa näkemättä mitään, saamatta yhtäkään kuvaa. Kun on pyöritellyt kuvia ruudulla tai keittiön seinällä tunteja. Useimmiten (melkein aina) silloin, kun luovuttaa, päästää irti ajatuksesta, tunteesta ja halusta saada jotakin aikaan. Sanoo itselleen: olkoon, en edes yritä.

Ja yhtäkkiä jokin loksahdaa kohdalleen. Kuin kaikki minussa sanoisi *naks*.² Jotakin tapahtuu. Näen taas valoa, kuvat löytävät toisensa, jokin näkymä huutaa tulla kuvatuksi, olen jo kamera kädessä, sormi laukaisimella ilman yhtäkään ajatusta. Päähän tulvii sanoja, säkeitä, kokonaisia runoja; melodioita, ajatuksia. Joskus vain yksi sana, yksi ajatus, yksi tunne.

Välillä tämä leimahdus antaa odottaa itseään, ja kun se viimein tulee, on kuin joku olisi nostanut hartioilta painon. Kuin jokin henkinen jännite, jonka purkautumista odottaa ja odottaa, käy jatkuvasti hermostuneemmaksi, ja kun se vihdoin tapahtuu, täyttyy koko mieli ja sydän suuresta huojennuksesta. Yhtäkkiä hymyilyttää, näkee taas auringonpaisteen, värit, tuntee olevansa hyvä, tuntee olevansa elossa. Ikään kuin löytäisi jälleen olemassaololleen tarkoituksen.

1 Montgomery 1923, 147.

2 Hietaharju 2014, 135.

Luulen, että tämä liekki vaatii jonkinlaista itsensä unohtamista, egosta luopumista. Kun *yritän* tehdä jotain, täytyy pikkuhiljaa tunteilla, harvemmin miellyttävillä. Pääni tulee ääriään myöten täyteen. Tunteeni ovat tiellä. Ajatukseni ovat tiellä. Minä olen tiellä. Kun päästän irti, päästän irti itsestäni, minä tyhjenee, jotain tapahtuu. En ole varma tai en osaa sanallistaa mitä, mutta joka kerta se tekee minut onnellisemmaksi kuin mikään muu asia koko maailmassa.

Kun se on mennyt, janoan sitä lisää. Aloitan uuden, raastavan, kuluttavan, tuskallisen prosessin. Yritän (turhaan). Odotan. Tie on joka kerta erilainen, mutta joka kerta se on kuljettava ja joka kerta sen päässä odottaa hyppäys tyhjyyteen ja sen myötä palkinto, maali, tyydytys, joka on parempi kuin älyllinen, tunteellinen tai materiaallinen.

Tietenkin nämä hetket ovat ohikiitävän lyhyitä, sekunteja, joskus murto-osia. Niiden väliin mahtuu valtava määrä työtä, turhautumista ja uupumusta. Yrittämistä, erehtymistä ja työstämistä. Mutta silti, näiden lyhyiden, onnellisten leimahdusten takia teen sen kaiken – teen työtä vaikka vuoden, koska tiedän, että jossakin se odottaa, jonkin kulman takana, josta minä en sitä odota. Se on kuin huume, kuin adrenaliinin ryöppy, kuin jotakin, mitä aivoni, sydämeni ja sieluni vaativat aina uudelleen. Olen riippuvainen inspiraatiosta; elämä ilman sen säännöllistä läsnäoloa tuntuu masentavalta, tyhjältä ja merkityksettömältä.

Joskus leimahdus on lyhyt, välähdyksenomainen, kuin kuva unen ja valveen rajamailta. Se tulee ja menee ja jättää minut ihmettelemään, selvittelemään ja miettimään, mitä sillä voisi tehdä.¹ Joskus se on pitempi, tila johon uppoan (tämä tapahtuu usein erityisesti omakuvien kuvaamisen yhteydessä): kaikki on intuitiivista, juoksen kameran ja kuvauspaikan väliä, muutan jotain, olen lähellä mutten vielä perillä, muutan jotain muuta, kuva etenee, luo itsensä.

Kaikki pohjautuu tunteeseen, sokeaan uskoon siitä, että jotakin tapahtuu, joku työskentelee; minä se en kuitenkaan ole tai ei ainakaan se mitä ajatusteni tasolla kutsun “minäksi” - olen työntänyt syrjään kaiken järjen, kaiken arvostelun, kaiken tietoisin ajattelun, ja enemmän kuin tekemisestä, kyse on *tapahtumisesta*. Annan kaiken tapahtua. Ehdin ajatella myöhemmin.

¹ Rätty-Hämäläinen 2010, 193.

Kuva 2. Miina Puolitaival: Kirkkaudesta (omakuva).

Ykseys, flow

Visuaalinen ärsyke synnyttää tuntemuksen, häivähdyksen tai aallon. Joskus toisinpäin. Haltioidun, innostun, syöksyn tekemään jotain mitä intuitio käskee: kyseenalaistamatta, järkeilemättä, laskelmoimatta. Yhtenä hetkenä kävelen polkua reppu selässä, seuraavana olen unohtanut kaikkien tavaroideni (paitsi kameran) olinpaikan kieriessäni mutaisessa maassa pudonneiden lehtien keskellä. Vaivun transsiin, hulluuteen; ei ole olemassa muuta kuin tämä hetki, teko, ja kuva, joka siitä syntyy. Ei ole olemassa itseä (vain hahmo kuvassa) eikä muita, ei aikaa eikä paikkaa, ainoastaan visuaalinen ympäristö, värit, muodot. Puhdas kokemus vailla tietoisien mielen antamaa merkitystä, havainto ilman sanallistamista, luokittelua, yrittystä ymmärtää.

Merkitykset tulevat myöhemmin, tai useammin niiden puuttuminen ja sen aiheuttama ahdistus. Itsettömän, ajatuksettoman ja ajattoman tekemisen tilan – flow-tilan¹ - mentyä ohitse alkaa tietoinen mieli hiljalleen käydä läpi sitä, mitä äsken on tapahtunut. Se yrittää järkeistää, lajitella, *määrittää* äskeitä kokemusta, koota sen osista rationaalisesti hahmotettavaa kokonaisuutta. Edellämainittu on tietenkin mahdotonta, koska puhdas kokemus on enemmän kuin osiensa summa, moniulotteisempi kuin sanat, numerot tai rationaaliset ajatukset, joilla ”järki” sitä yrittää kuvailla. Kuva on enemmän kuin kuvailu – sanallistaminen jää heikoksi jäljennökseksi äskeisestä kokemuksesta.

Kun järki ei löydä yksiselitteistä, rationaalista vastausta, se hermostuu. Mikä tämän kuvan tarkoitus on? Mistä se kertoo? Epämääräinen *tunne* jostakin ei tunnu enää riittävän perusteeksi kuvan olemassaololle. Epätoivo alkaa nousta pintaan, usko omaan tekemiseen käy vähiin, kun tietoinen mieli huomaa menettäneensä kontrollin – se, joka äskeisen teon teki, ei ollut tietoinen minä, tekeminen ei ole tietoiselle minälle omaa tekemistä, eikä siihen näin ollen voikaan uskoa ja luottaa. Jakaudun jälleen kahdeksi, tunnen, että äskeisten tapahtumien aikana minut valtasi hulluus, riivaaja tai tunteenpuuska, eikä puhtaan kokemuksen aikana syntyneellä kuvalla näin ole arvoa, koska sen syntyprosessissa ei ole mitään *järkeä*. Asiat, kuvat ja tunteet hajoavat, eivät muodosta mitään *järjellistä* kokonaisuutta, ja näin järki tuomitsee ne kaikki, toteaa, ettei niistä ole mihinkään. Sisälläni käy taistelu, jota en tunnista

¹ Esim. Hietaharju 2014, 46.

taisteluksi, koska tietoinen mieli, järki, on vallassa, ja tunnen vain sen ajatukset ja tunteet – pelon, joka aiheutuu hallinnan menetyksestä. Se kääntyy itsekritiikiksi ja intuition hetkellä syntyneiden kuvien vieraannuttamiseksi – en tunnista niitä omikseni.

Järki veloo epätoivossaan, lyttää itsensä maanrakoon. Hajoan kahdeksi palaseksi koska en ymmärrä niiden olevan tosiasiaa yhtä. Epätoivo jatkuu kunnes tietoinen mieli luovuttaa, rentoutuu ja lakkaa yrittämästä hallita. Silloin tiedostamaton, intuitiivinen mieli saa tilaa yhdistää asiat, tapahtuu “luova loksahdus”, joka yllättää tietoisesta mielen, *järjen*, aina yhtä lailla – yhtäkkiä hajanaiset kuvat ja tuntemukset, joissa ei äsken ollut mitään *järkeä*, ovatkin yhtä, ja hetken aikaa tietoinen ja tiedostamaton mieli, *järki* ja *intuitio* ovat yhtä lailla yhtä, yrittämättä erottaa toisiaan, yrittämättä ottaa kontrollia toisiltaan.

Juuri tästä syystä, juuri näinä hetkinä, luova prosessi tekee minut onnellisemmaksi kuin mikään muu: se vapauttaa tietoisesta mielen, *järjen* ylivallasta ja tiukasta kontrollista, se saa minut tuntemaan itseni *yhdeksi* ja *ehjäksi*, vaikkakin tuskallisen taistelun kautta ja vain pienen hetken. Se kuitenkin riittää; kokemuksen arvoa ei voi mitata sen kestolla.

Kuva 3. Miina Puolitaival: Tammilehto. Ajatuksettomassa tilassa syntynyt omakuva.

En minä

*“Minä en ole tehnyt tätä
en minä, ei voimani mun
Minuss' on vain asunut hätä,
se salainen, joka ei jätä
ja johon tukahdun.*

*Joku uusi asukas, luulen,
löys rintani taloon tien -
sen askelen kumean kuulen,
sen hengitys on kuin tuulen
yli vesien välkkyvien.*

*Se sanojen parvia tuoden
minut siivitti sisältäpäin,
se, kaiken uudestiluoden,
teki rikkaaksi raskaan vuoden.
Ja laulujen liekehtiväin*

*radat piirteli rohkeampi
kuin käteni vaivainen,
joku kaikkia korkeampi,
maailmoja valtavampi,
joka käskee, ja tottelen.”¹*

(Aaro Hellaakoski)

¹ Hellaakoski 1953, 264.

Korkeampi, tiedostamaton

Itseä ei ole, olen unohtanut “minän”, tai ehkä enemmänkin: hävittänyt rajan minän ja maailman välillä.¹ Dualismi on kadonnut. Mystinen ykseys, siellä olen, joku on, kaikki on.²

Ei minusta tunnu, että otan kuvan. Pikemminkin se annetaan minulle. Hetken aikaa minua ei ole, tai on, mutta minä olen kaikki, kaikki on minä, Jumala on minä, minussa. Muisto hetkestä jää. Tunnen olevani siunattu. Tunnen saaneeni lahjan, löytäneeni aarteen, tai aarteen löytäneen minut.

Se, mihin pyrin muunmuassa meditaatiolla (ja mihin monilla hengellisillä harjoituksilla yleensäkin pyritään), toteutuu puhtaimmassa inspiraation kokemuksessa. Olen hetken erottamaton osa jotakin korkeampaa, jotakin itseäni suurempaa. Olen pisara valtameressä, suuressa inspiraation ja luovuuden valtameressä, joka lainehtii kaikkialla, myös minussa.

Tämä kokemus tuntuu toistuvan taiteilijoiden kertomuksissa. Jotkut nimittävät sitä Jumalan siunaukseksi. (Jumalan paikalle voisi kirjoittaa minkä tahansa vastaavan, kulttuuri- ja uskonto-yhteydestä riippuen vaihtuvan käsitteen.) Teokset tulevat jostakin ylempää ja taiteilija auttaa ne alas maailmaan, kuin kätilö.³ Luominen tapahtuu *korkeammalla* tasolla kuin tietoinen arkitaso.⁴ Tuotteliaimmat kaudet tuntuvat usein siunaukselta tai salaperäiseltä armolta, kuin ihmeeltä.

Toiset kokevat tai tulkitsevat sen tiedostamattomasta itsestään, alitajunnasta nousevaksi voimaksi.⁵ Että jokin tiedostamaton työskentelee, ja siksi tuntuu, kuin ajatukset, ideat ja tunteet tulisivat jostakin ulkopuolelta – ja tavallaanhan ne tulevatkin, järjen, tietoisien ja ajattelevan minän ulkopuolelta.

1 Hietaharju 2014, esim. 135.

2 Vrt. esim. White 1952,101.

3 Rätty-Hämäläinen 2010, 217.

4 Rätty-Hämäläinen 2010, 216.

5 Hietaharju 2014, 222.

En pidä näitä näkemyksiä toisiaan poissulkevinä. Tiedostamaton meissä, korkeampi minä, Jumala minussa, minä osana suurempaa voimaa. Ei ole väliä miten sitä nimitän; kokemus on mystinen, suuri ja tarkoituksellinen, sitä voi yrittää kuvata millä sanoilla haluaa, eikä silti pääse aivan asian ytimeen.

Kuva, joka annetaan minulle

“On uskallettava kirjoittaa: ei ole olemassa mitään ilmaisukeinoa joka vetoaisi Jumalan osuuteen niin kuin valokuva. Kun on kysymys “hetkellisestä todellisuuden kuvaamisesta”, ei kukaan kiistä sattuman ensiarvoista merkitystä. Ja sattumahan on Kaitselmuksen toinen nimi; Jumalan sormi painaa silloin laukaisinta.”¹

(Michel Tournier)

Yhtäkkiä kaikki silmiäni edessä on *oikein*. Ei tarvitse kuin ottaa kamera käteen, tehdä tarvittavat säädöt ja painaa laukaisinta.

Hetki on ajatukseton ja intuitiivinen. Jos päästän ajatukseni väliin, en ehdi ottaa kuvaa², hetki on jo mennyt kun pysähdyn miettimään, miksi oikeastaan haluan kuvata tämän; kannattaako, jaksanko kaivaa kameraa, pitäisikö vaihtaa objektiivi, eikö minulla ole jo tuhat kuvaa pilvistä tai juuri tästä ystävästäni puhaltamassa savua auringonlaskuun.³ Jos alan ajatella itseäni: uskallanko ottaa kuvan, pitäisikö kysyä lupa, miltä näyttää jos nyt kävelen kameran kanssa juuri tuohon kohtaan, tuijottavatko ihmiset, mitä tuo ihminen ajattelee jos otan hänestä kuvan – hetki on menetetty, mahdollinen kuva on menetetty, se on uhrattu ajatusprosessille eikä sitä enää ole. Kun tulen tietoiseksi itsestäni, menetän avoimen mielentilani, suoran yhteyden todellisuuteen⁴. Jokainen mahdollinen kuva on olemassa vain hetken, optiona johon voin tarttua vailla harkinta-aikaa. Silmän, sydämen ja käden on tehtävä saumatonta yhteistyötä, jotta kuva voisi onnistua.⁵

Olennaista on itsen häivyttäminen, siirtäminen taka-alalle: keskittyminen suoraan kokemukseen, eikä *ajatukseen* siitä.⁶ On olennaista, että kuuntelen tunteitani mutten ala analysoida niitä. Luotan niihin

1 Tournier 1990, 100-101.

2 vrt. Hietaharju 2014, 54; Cartier-Bresson 1952, 81.

3 Esim. Hietaharju 2014, 34.

4 Vrt. White 1952, 104.

5 Cartier-Bresson 1952, 81.

6 Esim. Hietaharju 2014, 51.

vailla epäilystä.¹ Jos minusta tuntuu, että tästä voisi ottaa kuvan, silloin otan kuvan. Ei kuvalla tarvitse olla tarkoitusta kuvaamisen hetkellä; se löytää tarkoituksensa myöhemmin, jos on löytääkseen. Tai paremminkin: ei minun tarvitse *tietää* tämän kuvan tarkoitusta, tarvitsee vain *luottaa*.

1 Vrt. Hellsten 2002, 134; Hietaharju 2014, 145.

Kuva 4. Miina Puolitaival: Päivällinen. Hetki, jolloin kaikki oli oikein: verhot, varjot ja värit.

Välissä

Eräänä päivänä tulee inspiraatio, leimahdus, salaperäinen, mystinen, autuas hetki. Kaikki on kohdallaan. Saan tämän yhden täydellisen kuvan tai kenties vain jonkin ajatuksen siitä, mitä voisin seuraavaksi tehdä. Ehkä kaksi kuvaa löytävät toisensa, ehkä vajoan flow'n kaltaiseen tilaan, jossa saan aikaan kokonaisen kirjan taiton yhdessä yössä.

Sitten menee viikko, kaksi, joskus useitakin, jolloin odotan tätä mystistä, salaperäistä hetkeä; lampun syttymistä tai liekin leimahdusta sisälläni. Jostain syystä sitä ei tapahdu. Varovainen toivomus muuttuu kiihkeäksi odotukseksi. Kaikkea leimaa yrittäminen: yritän, mutten onnistu. Työskentelen, mutten ole tyytyväinen mihinkään. Päätän heittää koko käsilläolevan projektin roskakoriin. Järkeilen aiemmin tekemiäni asioita; en tunnista niitä omikseni, kyseenalaistan, epäilen. Keskimäärin kerran kuukaudessa tulen siihen surkeaan lopputulokseen, ettei minusta yksinkertaisesti ole taiteilijaksi, olen kaikin puolin keskinkertainen yksilö ja on parempi luovuttaa kaiken suhteen.

Mitä suuremmaksi ärtymys ja turhautuminen kasvaa, sitä lähempänä inspiraation hetki yleensä on (ja sitä vähäisempi luottamus sen lähestymiseen.) Haahuilen, välttelen työskentelyä, keksin sijaistoimintaa, kunnes tarve ja palo luovaan tekemiseen käy niin sietämättömäksi, että on pakko tehdä edes jotain. Yleensä aloittaminen on tuskaisinta, ensimmäiset tunnit naurettavaa ajanhaaskausta, siltä se ainakin tuntuu. Lopulta tuskastun ja päästän irti, luovutan: ei tästä tule mitään, lakkaan ajattelemasta ja luovun vakavuudesta. Ja yhtäkkiä: *naks*. Tiedän, *tunnen* mitä tehdä.

Parhaimmillaan leimahduksia tulee joka päivä. Sellaisina aikoina tunnen oloni siunatuksi, onneikkaaksi ja erityiseksi. Elämä tuntuu tavallistakin merkityksellisemmältä, jotenkin erityiseltä, mystiseltäkin.

Olosuhteet

Inspiraatiota ei voi pakottaa, ja kun sitä eniten odotan, se ei yleensä tule. Olen kuitenkin huomannut joidenkin olosuhteiden virittämisellä olevan suotuisia vaikutuksia sen esiin kutsumiseksi.

Työskentelyn ylläpitäminen on ehkä tärkein tekijä: se, että kuvaan, kirjoitan ja ajattelen säännöllisesti, ja mitä enemmän pystyn luopumaan tavoitteista ja odotuksista saada jotakin aikaiseksi, sen parempi. Tähän liittyy itsesensuurin minimointi: ideavaiheessa ei pidä miettiä lopputulosta, vaan on tärkeää toteuttaa mahdollisimman paljon ajatuksia, joita päähäni ilmestyy. Ei siis auta säästellä filmiä tai paperia: otan jokaisen kuvan auringonlaskusta, joka tuntuu oikealta, ja kirjoitan ylös jokaisen runonpätkän, joka mieleeni juolahtaa. Nykyisin pyrin ajattelemaan, että raivaan huonommat ideat, kuvat ja runot pois hyvien tieltä toteuttamalla ne. Kun ne ovat ottaneet jonkin muodon, ajatuksiin tulee tilaa uusille. Kriittinen ehtii olla myöhemmässä vaiheessa; kaikki, mitä teen, ei voi olla jalokiviä.

Tärkeää on myös yksinäisyys ja mitään tekemättömyys. Tärkein työvaiheeni näyttää ulkoapäin katsottuna varmasti siltä, etten tee mitään. Meditaatiosta on apua: kun saan mieleeni hiljaisuutta, kuulen hyvät ajatukset paremmin. Pitkävetisyys, jopa tylsyys, edesauttaa luovaa ajattelua: kun ei ole mitään muuta, mihin keskittyä, aivoni alkavat luoda ajanvietettä itselleen ja/tai menevät tilaan, jossa tavallinen arkiajattelu kytkeytyy pois päältä. Olen huomannut olevani luovempi ja idearikkaampi maaseudulla kuin kaupungissa; liiallinen informaation ja ärsykkeiden määrä häiritsee ja vie tilaa ajatuksen vapaalta harhailulta, joka on luovassa tekemisessäni tärkeää. Tilanteet, joissa olen pakotettu olemaan paikoillani, kuten pitkät bussi- ja junamatkat, ovat oivallisia tilanteita luovalle ajattelulle.

Parhaat ideani saan yleensä kävellessä. Päämäärätön haahuilu paikasta toiseen on omiaan synnyttämään esimerkiksi runoja; kävellessä on myös helppo havainnoida ympäristöään ja vaipua eräänlaiseen meditatiiviseen tilaan, jossa on suorassa yhteydessä näkemäänsä. Silloin kuviakin löytyy parhaiten: en ole menossa mihinkään, eikä minulla ole mitään ajatusta siitä, mitä aion kuvata (jos ylipäätään aion). Näyt vain ilmestyvät eteeni ja vaativat minua kuvaamaan ne.¹

¹ Vrt. Hietaharju 2014, 46; Cartier-Bresson 1952, 85.

Kuva 5. Miina Puolitaival: Nimetön. Näky, joka vaati tulla kuvatuksi.

OSA 2
VALOKUVA

Meditaatio

Hengitys. Sisään, miltä ilma tuntuu sieraimissa, miltä keuhkoissa, *miltä tuntuu*, ei *mitä ajattelen*. Ulos, aivan kevyt puhallus huulilla, koko kehon asennon muutos. Kokemus. Ei ajatusta.

Kun löysin meditaation, tuntui kuin olisin palannut kotiin. Tai pikemminkin polulle, joka johtaa kotiin; kuin olisin harhaillut pimeässä tietämättä lainkaan, mihin ja miksi olen menossa, ja yhtäkkiä löytänyt valaistun tien, jota kuljen askel kerrallaan. Löysin kadotetut tunteeni: vuosia *ilo* ja *suru* olivat olleet käsitteitä, sanoja ja ajatuksia enkä ollut ymmärtänyt, miltä ne todella tuntuvat; en ollut ymmärtänyt, millaista on todella tuntea, todella kokea, suorasti ja puhtaasti, vailla ainaista ajatusta kokemuksen ja kokijan välissä, vailla *tulkintaa*.

Joka-aamuisen istumisen ja hengityksen tarkkailun kautta aloin löytää läsnäolon voiman muussakin elämässäni. Vaikka oikeastaan se oli jo osittain tuttu: tämä ajatukseton tila tuntuu olevan myös lähes jokaisen onnistuneen valokuvani takana.¹ Aloin tarkkailla asioita yhä enemmän niin kuin ne olivat, vailla tuomitsemista, tulkintaa, luokittelua tai ylipäätään *ajattelua*; pelkkään näkemiseen, kokemiseen keskittyen.

¹ Vrt. Esim. White 1952, 104; Hietaharju 2014, 52.

Miksi juuri valokuva?

Valokuva on kuvana aivan erityislaatuinen. Se ikään kuin toteaa ja osoittaa, sanomatta itsessään mitään muuta¹. Se esittää asioita, jotka ovat kuvaushetkellä kameran edessä, liioittelematta tai muuntamatta niitä juurikaan. (Tietenkään asiat eivät valokuvassa aina näytä samalta kuin todellisuudessa. Kuitenkin verrattuna esimerkiksi maalaukseen *näköisyys* on valokuvalla tyypillisen tunnusomaista.)

Kun ajattelen hengellistä kuvastoa, en ymmärrä, miksei valokuvaa useammin käytetä sen välineenä, sillä minulle juuri valokuva paljastaa jumaluuden, kaikkeuden ytimen: asiat sellaisina, kuin ne ovat.² Voin kuvata puun: mikäli en käytä tarkoituksellista tai tahatonta epäterävyyttä ja pyrin muutenkin suoraan esittämiseen, kuvan katsoja näkee kuvassa mitä luultavimmin puun. Katsoja ei niinkään kiinnitä huomiota kuvan pintaan tai siihen, miten taitavasti puu on esitetty, kuin siihen, mitä kuva esittää. Valokuva siis suuntaa huomion pois itsestään, osoittaen kohti esittämäänsä aihetta. (Kuten Barthes sanoo: “Mitä valokuva sitten tarjoaakin nähtäväksi ja millä tavalla sen tekeekin, se on aina näkymätön: sitä itseään me emme näe.”³)

Valokuvan näkymättömyys tarjoaa valokuvaajallekin tietyn näkymättömyyden: toisin kuin maalauksen tai piirroksen kohdalla, katsojan huomio ei ehkä ensimmäisenä kiinnity tekijän tekniseen taitavuuteen tai sen puutteeseen. Valokuva viittaa niin vahvasti johonkin olemassaolevaan, esittämäänsä asiaan, että sen avulla katsojan huomio voidaan suunnata pois kuvasta kuvana, suoraan sen aiheeseen ja sisältöön.

Minun valokuvani välittävät asioita, joita olen *nähty*, eivät asioita, joita olen *tehnyt*. Se auttaa pysymään nöyränä; kiinnittämään huomion asioihin, jotka ovat olennaisia – todellisuuteen. (Valokuvalla on toki oma todellisuutensa, mutta tämä kaksiulotteiseen kuvaan vangittu näennäistodellisuus herättää kuitenkin katsojan mielessä vahvan assosiaation olemassaolevaan todellisuuteen ja siksi ehkä, niin toivon, kiinnittää huomion *kokemukseen* todellisuudesta.)

1 Barthes 1985, 11.

2 Vrt. Huxley 1962, 327.

3 Barthes 1985, 12.

Kuva 6. Miina Puolitaival: Kirkkaudesta. Näky, jonka löysin.

Löytäminen

Kuten aiemmin totesin, minulle valokuvan ydin on sen kyky toistaa se, mitä olen nähnyt. En tee kuvia: löydän niitä.¹ Maailma tarjoaa silmiäni eteen asioita, näkyjä, jotka koskettavat jotain sisälläni; jotain, jossa tunnistan itseni.²

Saan suurta iloa näkemisestä ja havaitsemisesta. Usein valokuvini liittyy nimenomaan *löytämisen* tuoma ilo. Pyöräilen kotoa kaupunkiin samaa reittiä kuin aina, ja eräänä päivänä, kun en olekaan ajatuksiini vaipuneena vaan läsnä siinä, mitä teen, läsnä maailmassa, löydän näyn. Se voi olla jotain pientä: etana tiellä, puusta leijaileva vaahteranlehti. Tai jotain suurempaa: meri peittyneenä harmaaseen sumuun niin, että aallot näyttävät katoavan tyhjyyteen. Joka tapauksessa se on jotain, jota ei vielä eilen ollut ja joka huomenna voi olla kadonnut. Löytämisen ilo liittyy erityisesti ainutkertaisuuteen: tämä, juuri tämä ihmeellinen hetki tai näky tapahtuu ensimmäistä ja viimeistä kertaa. Ja minulla on mahdollisuus sen tallentamiseen – mikä aarre.³

1 Vrt. White 1952, 102-103.

2 Esim. Heikura 2013, 5; White 1952, 105.

3 Vrt. Cartier-Bresson 1952, 87.

Toinen löytäminen

En juuri koskaan muista, mitä olen kuvannut. Työskentelen pääosin filmin kanssa, koska se helpottaa unohtamista. Hajamielisyys ja suurpiirteisyys ovat olennainen osa työskentelyäni. Välillä löydän taskujeni pohjilta täyteen kuvattuja filmirullia, jotka kehittäessä paljastuvat olevat vuoden tai kahdenkin takaa.

Negatiivien skannaaminen on kuin joululahjojen avaamista. Valokuva yhdistetään usein muistamiseen. Minä yhdistän sen unohtamiseen. Kuvasta saamani ilo kaksinkertaistuu: ensin kuvanottohetkellä, sitten uudelleen nähdessäni kuvan kehitettynä, jo kertaalleen unohdettuna. Monesti skannatun kuvan avautuessa ruudulle saatan nauraa, taputtaa käsiäni yhteen ja reagoida kuin pieni lapsi jonkin salaperäisen aarteen löytäessään. Sillä juuri siltä minusta tuntuu: aarteen löytäjältä. Edessäni avautuu ihme, näkymä johonkin jonka joskus näin, mutten muista; kuin hämärä de ja vu tai välähdys unesta, jonka näin monta yötä sitten; palanen omaa outoa todellisuuttaan, kuitenkin viittaamassa johonkin, joka joskus on ollut.

En lakkaa haltioitumasta valokuvasta. Se tuntuu aina yhtä ihmeelliseltä ja epätodelliselta; uudelta, kuin joltakin, jonka koen aina ensimmäistä kertaa. Tämä lapsenomaisen hämmästyksen saa kuvaamaan uusia ja uusia filmirullia, pitää motivaation yllä, sillä samanlaista tunnetta en koe missään muussa yhteydessä, samanlaista palkintoa ei ole tarjolla mistään muusta.

Kuva 7. Miina Puolitaival: Eliöt. Kuva, jonka olin sen kuvattuani unohtanut.

OSA 3
OIVALLUKSIA

Luopuminen

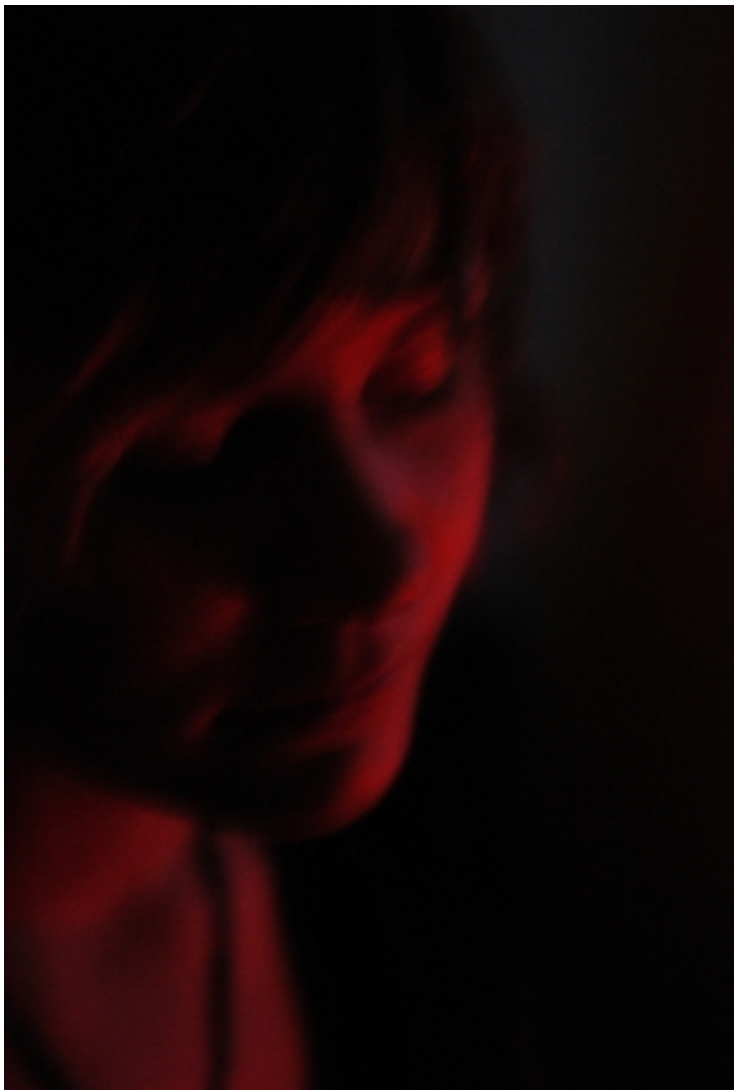
Olla kiitollinen tästä hetkestä, kokea sen ihanuus tai kamaluus, ilo, suru ja mikä tahansa tunne. Päästää sitten irti, luopua, antaa sen, mikä se sitten olikaan, mennä ja siirtyä seuraavaan hetkeen; tähän hetkeen. Elää tässä ja nyt.

Pitkään ajattelin, että valokuvassa on kysymys jostakin aivan päinvastaisesta. Saatoin sanoa: kuvaamalla tämän ihmisen saan pitää hänet ikuisesti juuri sellaisena kuin hän juuri tällä hetkellä minulle näyttäytyy. Saan pitää hetken, josta muuten joutuisin luopumaan.

Tähän ajatukseen liittyi kehittymätön ajatus valokuvan ja toden yhdenpitävyydestä. Valokuvaamalla hetken en saa pitää hetkeä; saan pitää kuvan hetkestä. Valokuvaamalla ihmisen en saa pitää ihmistä, saan pitää kuvan hänestä: jotakin, joka muistuttaa häntä, muttei ole. Kuin muisto, joka on matkalla menneisyydestä nykyisyyteen jotenkin vääristynyt, aavistuksenomaisesti muuttunut; saavuttanut jonkin unenkaltaisen outouden.¹ Saan siis pitää vain unenomaisen aavistuksen jostakin, jonka kerran koin; viittauksen johonkin tunteeseen, joka joskus oli. Jos saan – en ole turhan huolellinen, jolloin sattumalle jää aina tilaa. Joskus olen pilannut filmin kehitysprosessissa, tai filmi on irronnut rullalta ja kameran takakannta avattaessa valottunut kokonaan pilalle, tai olen hukannut jo kuvaamani rullan. Joskus olen kaatanut negatiivieni päälle kahvia tai unohtanut ne irrallisina naarmuttumaan mihin sattuu. Huoleton, joskus jopa välinpitämätön asenteeni kuvastaa ehkä jonkinlaista irtipäästämistä; sen myöntämistä, ettei maailmassa ole mitään, mihin voisin takertua, ei mitään, minkä voisin säilyttää muuttumattomana. En halua kiinnittyä valokuviini kuin ne olisivat ainutkertaisia aarteita (vaikka ne usein sellaisilta tuntuvatkin): se, minkä omistan, päättyy ennen pitkää omistamaan minut.

1 Vrt. esim. Barthes 1985, 72; Hietaharju 2014, 242

Tarkemmin ajateltuna valokuvassa on minulle kysymys nimenomaan luopumisesta. Näen hetken, jonka haluan muistaa tai jostakin muusta syystä tallentaa; tapaan ihmisen, jonka kauneus riivaa minua lähes pakkomielteisen ajatuksen tavoin. Kamera on unohduksen väline: kun painan laukaisinta, pakkomielle ja kiinnittymisen tarve katoaa. Olen saanut kuvan ja voin siis unohtaa sen; voin luopua tästä hetkestä ja siirtyä seuraavaan.

Kuva 8. Miina Puolitaival: Rita. Hetki, josta valokuvaamalla luovuin.

Pysähtyminen

Kun palaan saamiini kuviin myöhemmin, saan joka kerta oppia, ettei aikaa voi pysäyttää eikä hetkiä säilöä: se, mitä on jäänyt jäljelle, on jokin kummallinen todellisuuden palanen, aavistus tai heijastus, joka on alkanut elää omaa elämäänsä, muodostanut oman maailmansa. Tuo toinen maailma lumoo ja hypnotisoi minut, haluan upota siihen, se vetää minua puoleensa, koska se edustaa jotakin, mitä en voi saavuttaa: pysähtyneisyyttä, jota meidän maailmassamme ei ole olemassa. Tässä todellisuudessa, jossa elämme, kaikki on jatkuvassa muutosliikkeessä. Valokuvan todellisuudessa muutosta ei ole: kuvan henkilöt eivät liiku eivätkä vanhene, ratkaiseva hetki juuri ennen jonkin asian tapahtumista jää paikoilleen eikä asia koskaan tapahdu (kuva kyllä viittaa siihen, että se *tulee tapahtumaan*, kuitenkin valokuvassa futuuria ei ole – kuvan tulevaisuus tapahtuu ainoastaan katsojansa mielessä.)¹

Ihmisellä on tapana kaivata sitä, mitä hän ei voi milloinkaan saavuttaa. Luultavasti siksi tunnen niin syvää kiintymystä, viehätystä ja ihmetystä valokuvaa kohtaan. Olen lapsesta saakka ollut hidas ajattelija; olen mielelläni pysähtynyt miettimään ja tarkkailemaan asioita ennen kuin muodostan niistä mielipiteitä. Valokuvan ottamisen hetki toimii omanlaisenaan pysähtymisharjoituksena: pysähdyn näkemään, pysähdyn tähän hetkeen, ajatukseni pysähtyvät. Ja myöhemmin voin palata tarkastelemaan sitä, mikä kuvanottohetkestä on jäänyt jäljelle; veistoksen kaltaista monumenttia, muistomerkkiä juuri tuolle hetkelle. Lisäksi kuvan outous muistuttaa minua siitä, ettei menneisyyttä oikeastaan ole enää olemassa kuin omassa päässäni, ja että muistojani riivaa luultavasti tuo sama valheellisuus kuin valokuvaa, enkä siis voi erehtyä pitämään niitä todellisina hetkinä, ainoastaan tarinoina niistä.²

1 Vrt. esim. Hietaharju 2014, 241

2 Hietaharju 2014, 22

LÄHTEET

Barthes, Roland (1985) Valoisa huone. Suom. Martti Lintunen, Esa Sironen & Leevi Lehto. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Cartier-Bresson, Henri (1952) Johdanto teokseen Ratkaiseva hetki. Teoksessa Lintunen, Martti (toim.) (1983) *Kuvista sanoin*. Juva: Suomen Valokuvataiteen Museon säätiö, WSOY:n graafiset laitokset.

Heikura, Hannes (2013) We walk alone. Helsinki: Musta Taide.

Hellaakoski, Aaro (1953) Runot. Porvoo: WSOY

Hellsten, Tommy (2002) Tietäjä. Helsinki: WSOY.

Hietaharju, Mikko (2014) Paperilyhty virrassa. Zen ja valokuvaus. Helsinki: Basam Books Oy.

Huxley, Aldous (1962/2013) Saari. Helsinki: Basam Books Oy.

Lyden, Edwin (1931) Pikipäin vihollisen leirissä. Uusi Aura, 3.6.1931

Mongomery, L. M. (1923/2005) Pieni runotyttö. Suom. I. K. Inha. Helsinki: WSOY.

Räty-Hämäläinen, Aino (2010) Arvoituksellinen muusa. Inspiraation lähteillä. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa / Kirjapaja.

Tournier, Michel (1990) Taaborinvuori ja Siinainvuori. Suom. Annikki Suni. Hanko: Kustannusosakeyhtiö Taide.

White, Minor (1952) Kamera, mieli ja silmä. Teoksessa Lintunen, Martti (toim.) (1983) *Kuvista sanoin*. Juva: Suomen Valokuvataiteen Museon säätiö, WSOY:n graafiset laitokset.

KUVALUETTELO

Kuva 1. Miina Puolitaival: Nimeämätön.

Kuva 2. Miina Puolitaival: Kirkkaudesta (omakuva)

Kuva 3. Miina Puolitaival: Tammilehto. Ajatuksettomassa tilassa syntynyt omakuva.

Kuva 4. Miina Puolitaival: Päivällinen. Hetki, jolloin kaikki oli oikein: verhot, varjot ja värit.

Kuva 5. Miina Puolitaival: Nimetön. Näky, joka vaati tulla kuvatuksi.

Kuva 6. Miina Puolitaival: Kirkkaudesta. Näky, jonka löysin.

Kuva 7. Miina Puolitaival: Eliöt. Kuva, jonka olin sen kuvattuani unohtanut.

Kuva 8. Miina Puolitaival: Rita. Hetki, josta valokuvaamalla luovuin.